

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đề Tử Quy)

Tập 13

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Chào mọi người buổi sáng! Hôm qua chúng tôi đã nói đến: “*Cha mẹ thích, dốc lòng làm. Cha mẹ ghét, cẩn thận bỏ.*” Hôm qua cũng nhắc đến con người phải tránh dưỡng thành rất nhiều tập tính xấu, hôm qua cũng nhắc tới vấn đề cờ bạc, vấn đề háo sắc, còn có bốn tập tính không thể trưởng dưỡng mà trong sách xưa nói tới, gọi là “*kiêu, xa, dâm, dật*”. Trong chữ “*dật*”, điều quan trọng nhất là ngay từ nhỏ phải hình thành cho con trẻ thái độ cần cù, thói quen làm việc nhà. Hôm qua cũng nói đến làm việc nhà có những lợi ích nào? Thứ nhất là lao động vất vả mới biết cảm ân, hiểu được cảm ân; thứ hai là hình thành thái độ cần cù, năng lực làm việc cũng sẽ tích lũy từng chút một. Vì vậy, năng lực làm việc tuyệt đối không phải trưởng thành mới học, mà từ lúc còn nhỏ ở nhà đã có thể rèn luyện; tiếp theo là rèn luyện ý chí cho trẻ; cuối cùng là mối quan hệ của trẻ với mọi người sẽ rất tốt.

Trong quá trình dạy học, tôi đã từng dạy môn tự nhiên, mỗi lần giảng bài xong thì cần phải thu dọn rất nhiều dụng cụ dạy học. Có mấy em học sinh rất tự nhiên, bạn không hề bảo chúng nhưng chúng vẫn ở lại giúp bạn sắp xếp, giúp bạn dọn dẹp. Thừa các bạn, bạn nhìn thấy học sinh như vậy thì trong lòng của bạn cảm thấy thế nào? Trong lòng vui vẻ. Đối với học sinh như vậy, chúng ta nhất định sẽ quan tâm nhiều hơn, cho nên con trẻ siêng năng thì rất dễ được người lớn dịu dặt, quan tâm và yêu thương. Khi chung sống với bạn bè cùng trang lứa, nếu chúng rất siêng năng thì cũng có ảnh hưởng trực tiếp đến nhân duyên của chúng. Ví dụ nói chúng đi học đại học, nếu ở cùng phòng với vài người bạn học, chúng vừa bước vào nhìn bạn cùng phòng đang quét dọn phòng khách, chúng liền bắt tay cùng dọn dẹp với người đó thì sẽ để lại ấn tượng gì cho bạn học? Là thái độ luôn biết giúp đỡ, luôn thông cảm với sự vất vả của người khác. Mặc dù còn chưa sống chung, nhưng hành động như vậy đã để lại ấn tượng rất tốt cho bạn học, rất dễ dàng hòa nhập với tập thể.

Nhưng mà, nếu ở nhà chúng không biết giúp đỡ người khác, thì khi đến chỗ tập thể, ví dụ như trong phòng ngủ, người khác đang quét dọn mà chúng vẫn ngồi xem tivi của chúng, vậy thì cảm nhận của các bạn học khác đối với chúng sẽ không được tốt. Không phụ giúp cũng không sao, bởi vì ở nhà không phụ giúp nên không biết được sự vất vả của người làm việc, có khi cầm đồ đạc vứt lung tung, cái gì cũng quên trước quên sau, đến lúc bạn học cần dùng đồ thì tìm không thấy. Lúc này sự tin tưởng và ấn tượng của chúng ở trong tập thể sẽ càng ngày càng kém, lời oán trách của người khác dần dần tích lũy, đến cuối cùng sẽ bùng phát ra. Trong phần Cần này chúng ta có nhắc đến: “Mũ quần áo, để cố định, chớ để bừa, gây dơ bẩn”, những thói quen sinh hoạt tốt này đều sẽ ảnh hưởng đến cuộc sống tập thể của các em sau này; nếu không thì không chỉ không giúp đỡ được người khác mà còn gây thêm phiền phức cho người ta. Vì vậy, thói quen cần cù, thói quen lao động có liên quan trực tiếp đến các mối quan hệ của chúng với người khác.

Rất nhiều sinh viên bị nhà trường buộc thôi học, nguyên nhân là gì? Chính là kỹ năng sống tự lập quá kém, thầy cô và bạn học đều không muốn ở cùng với họ, tiếp xúc với họ. Ở Thâm Quyển có một sinh viên bị nhà trường buộc thôi học, báo chí đưa tin về anh ta đã vẽ một bức tranh châm biếm, [bức tranh này] vẽ một người đội mũ cử nhân đang được mẹ đút cơm cho ăn, trong nội dung viết là: “Sinh viên giỏi chuyên ngành, cuộc sống trẻ thiếu năng.” Thừa các bạn, đừng cho rằng nói hơi quá, khi anh ta học đại học, thật sự người mẹ vẫn đút cơm cho anh ta ăn, bởi vì anh ta và mẹ luôn đôi đầu quyết liệt, nếu không có mẹ đút cơm thì anh ta không ăn, lớn như vậy rồi mà vẫn khiến cho cha mẹ lo lắng như vậy.

Nhưng nói đi thì cũng phải nói lại, vì sao con cái có thái độ như vậy? Sớm biết có ngày hôm nay thì lúc đầu đừng làm! Lúc đầu có thể khi hai, ba tuổi, mỗi lần đút cơm phải mất bao lâu? Phải cả nhà chạy xung quanh, đút một bữa cơm phải mất một, hai tiếng đồng hồ, đút cơm xong thì lưng cũng sắp gãy luôn. Vì vậy, “không có quy tắc, không thành quy củ”, dạy bảo con cái thì nhất định phải dưỡng thành thói quen sinh hoạt tốt, tuyệt đối không được bỏ mặc con cái; đến lúc chúng dưỡng thành thói quen, trưởng thành rồi muốn xoay chuyển cũng xoay chuyển không nổi. Cho nên người thanh niên này ở trong trường học, ví dụ như đi tìm thầy cô giáo, đến nhà thầy cô giáo cũng không để ý giờ giấc, có khi giữa trưa thầy cô đang nghỉ cũng đến nhấn chuông. Khi vào nhà muốn mượn máy tính của thầy cô, ăn uống thì rơi vãi đầy đất, đều không dọn dẹp. Cho nên thầy cô giáo rất sợ anh ta, bạn học cũng rất sợ anh ta. Chúng ta mong muốn cuộc đời sau này

của con cái được thuận lợi thì phải hình thành những thói quen tốt mới được, nếu không thì những thói quen xấu này của chúng trong vô hình sẽ trở ngại rất lớn trong cuộc đời của chúng. Chúng ta biết những điều nào tốt thì phải tận lực hình thành, những điều nào không tốt thì tận lực sửa đổi; đương nhiên phải bắt đầu làm từ chính chúng ta, tiếp đó là làm tấm gương cho con cái.

Câu “cha mẹ thích” này, chúng ta cũng có thể mở rộng ra, không chỉ cha mẹ của chúng ta, mà những điều người thân chúng ta mong muốn, chúng ta làm được thì cũng nên tận lực làm. Ví dụ như vợ con nhất định là mong muốn chúng ta có thể dành thời gian ở bên cạnh họ nhiều hơn, có câu nói: “Tất cả thành công đều không thể thay thế cho sự thất bại của gia đình.” Rất nhiều người nói: “Hiện nay công việc của tôi bận như vậy, làm gì có thời gian bầu bạn với con cái.” Họ đều nói: “Người trong giang hồ, thân không tự chủ được.” Câu này có đạo lý hay không? Đây gọi là viện lý do. Con người chỉ cần có tâm thì chắc chắn có thể làm tốt việc. Đương nhiên đích thực là trong nhân tình cũng sẽ xảy ra rất nhiều tình huống, vì vậy nhất định phải học một kỹ năng, gọi là kỹ năng từ chối, nếu không thì bạn sẽ luôn tiêu tốn thời gian vào những việc xã giao, tiêu tốn vào những việc không liên quan gì nhiều đến gia đình và cuộc sống.

Học từ chối có dễ không? Thưa các bạn, các bạn cảm thấy từ chối có dễ dàng không? Không dễ dàng. Chúng ta có thể lấy ra hai pháp bảo lớn để từ chối người khác, lấy ra hai pháp bảo lớn này, thông thường bạn bè sẽ không làm khó được bạn. Pháp bảo thứ nhất chính là cha mẹ. Ví dụ như bạn bè muốn tìm bạn đi ăn uống nhậu nhẹt, bạn thật sự không muốn đi, vì hễ đi là phải đến nửa đêm một hai giờ sáng mới về, đều nói những chuyện gì? “Chẳng bàn đến đạo nghĩa, rất giỏi chuyện khôn vặt”, là nói những lời này. Bạn thật sự không muốn đi thì lúc này bạn có thể mời cha mẹ ra, bạn nói với họ: “Tôi đã hứa với mẹ tôi tối nay phải về nhà, ở nhà với mẹ, một hai tuần trước tôi đã hứa với mẹ rồi, vì vậy tôi phải về nhà.” Bạn bè thông thường nghe bạn nói phải về nhà thăm cha mẹ thì họ sẽ như thế nào? Họ đương nhiên sẽ không cố ép bạn, nói không chừng khi nghe bạn nói như vậy thì họ cũng đột nhiên nhớ tới: “Cũng lâu rồi mình chưa về thăm cha mẹ.” Ngược lại sự từ chối của bạn còn thức tỉnh được hiếu tâm của họ, đây là pháp bảo thứ nhất.

Pháp bảo thứ hai là vợ con. Khi không muốn tham gia những cuộc liên hoan vô bổ, bạn có thể nói với họ: Tối nay tôi phải kể hai câu chuyện giáo dục đạo đức cho con trai, đã hứa với con rồi, bởi vì hiện giờ tôi đang cùng con thực hành Đệ Tử Quy, dùng làm gia quy của gia đình tôi. Đệ Tử Quy nói: “Phàm nói

ra, tín trước tiên”, con trai còn nhỏ, tôi không thể thất hứa với chúng, vì vậy tôi nhất định phải về nhà. Khi bạn đem hai con át chủ bài này ra, về cơ bản thì bạn bè sẽ không làm khó bạn. Nếu đem hai con át chủ bài này ra mà vẫn không có tác dụng, vẫn cương quyết lôi kéo bạn đi thì phải làm sao? Nếu bạn bè như vậy, tôi thấy cuộc sống nên có sự chọn lựa, bạn bè như vậy thì nên kính trọng nhưng không gần gũi.

Khi chúng ta có nhiều thời gian hơn thì có thể: “Cha mẹ thích, dốc lòng làm.” Trước đây chúng tôi cũng nhắc đến “sáng thăm, tối viếng”, thường xuyên về nhà thăm cha mẹ thì cha mẹ sẽ rất vui. Có một số người trẻ tuổi, họ cũng biết tranh thủ thứ bảy hoặc chủ nhật về nhà thăm cha mẹ, thăm như thế nào? Dẫn một, hai đứa con về, vừa đến nhà là ngồi lên ghế salon bắt đầu ngồi đó xem báo. Hai vợ chồng đều ngồi trên ghế salon, con cái vừa đến nhà thì chạy nhảy xung quanh, ông bà bận rộn tất bật chẳng phải vui lắm sao? Ở trong nhà bếp, từ sáng sớm đã đi mua thức ăn, trở về nhanh chóng nấu cơm, sau khi nấu xong thì dọn cơm ra, họ mới bỏ báo xuống rồi nói “ăn cơm thôi”, sau đó thì cùng nhau ăn cơm, ăn xong họ cũng không phụ giúp dọn dẹp và rửa bát đĩa, ăn xong thì họ nói: “Mẹ ơi, con phải về đây”, phui mông vài cái rồi dẫn con cái đi. Ông bà ngồi trên ghế salon thở không ra hơi, “mệt chết được, thà chúng không về còn hơn, được thanh tịnh một chút”. Vì vậy chúng ta phải hiểu được, chúng ta về nhà thăm cha mẹ, một là tận hiếu tâm, hai là cũng cần chăm sóc cha mẹ nhiều hơn. Chúng ta nên gọi điện thoại trước cho cha mẹ: “Chúng con đã mua thức ăn rồi.” Lúc về nhà, hai vợ chồng nên chủ động đi nấu cơm, như vậy mới có thể giảm đi gánh nặng cho cha mẹ, như vậy hiếu tâm của chúng ta mới thật sự trọn vẹn.

Chúng ta xem câu tiếp theo: *“Thân bị thương, cha mẹ lo. Đức tổn thương, cha mẹ tủi.”* Thân thể không được khỏe, thân thể bị tổn thương sẽ khiến cho cha mẹ vô cùng lo lắng. Cho nên hôm qua chúng ta cũng có nhắc đến “bệnh từ miệng vào”, đối với việc ăn uống chúng ta cũng phải rất cẩn thận, nên ăn uống lành mạnh để cha mẹ không phải lo lắng. Ngoài phương diện ăn uống ra, ví dụ như những chi tiết nhỏ trong cuộc sống cũng phải quan tâm đến sức khỏe nhiều hơn, vào mùa xuân và mùa thu, khi nhiệt độ thay đổi rất lớn thì phải nhớ mặc thêm quần áo. Khi tôi dạy học, đợt không khí lạnh đã ập tới rồi, nhưng rất nhiều học sinh vẫn mặc quần áo như thế nào? Mặc áo ngắn tay, cảm thấy chúng chẳng sợ lạnh, lúc đó tôi nói với chúng: “Hãy mặc thêm quần áo vào.” Tiếp theo tôi nói: “Nếu em bị cảm lạnh thì ai sẽ chăm sóc cho em?” Chúng suy nghĩ rồi nói: “Ba mẹ ạ.” Tôi nói: Đúng vậy, nếu em bị bệnh, bản thân em tự chăm sóc cho em thì

thầy không nói gì; nhưng mà em vừa bị bệnh thì sẽ liên lụy người nhà, vì vậy em phải có trách nhiệm giữ cho bản thân không bị bệnh. Em xem, em vừa bị bệnh thì mẹ em phải xin nghỉ làm, còn phải chạy xe máy chở em đi khám bệnh, rồi lại đưa em về nhà. Hơn nữa không chỉ bận rộn như vậy, mẹ làm việc ở công ty, trong lòng có yên tâm không? Không yên tâm. Vì vậy, lúc nào cũng phải chú ý đến ẩm lạnh, đừng để cơ thể bị cảm lạnh. Ví dụ như khi chúng ta đang vận động, đang leo núi sẽ ra rất nhiều mồ hôi, vì vậy lúc vận động cũng nên nhớ mang theo khăn, mang theo quần áo. Khi chúng ta đều có thể chăm sóc thân thể ở những chi tiết nhỏ này thì cha mẹ của bạn sẽ ngày càng yên tâm về bạn.

Rất nhiều người trẻ tuổi (thanh thiếu niên), họ nói: “Cha mẹ tôi sao lại quản tôi nhiều như vậy.” Tôi sẽ hỏi ngược lại bạn ấy: “Tại sao cha mẹ phải quản bạn nhiều như vậy?” Đương nhiên là rất nhiều hành vi của bạn không thể làm cho cha mẹ yên tâm. Nếu bạn thật sự có thể tự chăm sóc tốt cho bản thân thì cha mẹ sẽ yên tâm, như vậy bạn có thể có được tự do thật sự. Nếu rất nhiều việc bạn đều không biết tự chăm sóc mình, nếu cha mẹ không nhắc nhở bạn thì chẳng phải cha mẹ chưa làm tròn trách nhiệm của họ hay sao! Cho nên bạn phải hiểu được tâm lòng của cha mẹ, tiếp đó là bản thân phải hiểu chuyện hơn, như vậy mới có thể thật sự, bạn tự do mà cha mẹ cũng yên tâm. Vì vậy, cuộc sống của chúng ta cũng nên có quy luật, không nên thường xuyên thức đêm, thức một đêm thì phải cần bao lâu mới hồi phục lại được? Có thể phải mất mấy ngày mới hồi phục lại được. Chúng ta thường chú ý đến việc ăn uống, chú ý đến quy luật cuộc sống, để cho thân thể của mình có thể có được sự điều dưỡng thật tốt.

Có một đứa bé bị cảm, trong nhật ký em viết một hàng chữ, em nói: “Mình bị cảm rồi, mình rất khó chịu, không phải khó chịu vì mình bị cảm, mà vì bị cảm là bất hiếu.” Bạn xem, trẻ em tiếp nhận lời dạy bảo của Đệ Tử Quy, khi đối diện với rất nhiều sự chuyện, năng lực quán chiếu, năng lực tự phản tỉnh của chúng sẽ khác với những trẻ em thông thường. Trong chương Khai Tông Minh Nghĩa của Hiếu Kinh cũng nói cho chúng ta một lời giáo huấn quan trọng, đó là hiếu đạo của một người nhất định phải bắt đầu thực hiện từ việc yêu thương thân thể của mình: *“Thân thể tóc da được nhận từ cha mẹ, không dám tổn thương, đó là khởi đầu của hiếu.”*

Chúng ta xem câu tiếp theo: “Đức tôn thương, cha mẹ tử.” Khi đạo đức của chúng ta bị tổn thương sẽ làm cho cha mẹ hổ thẹn, sẽ làm cho người thân hổ thẹn, thậm chí là sẽ làm cho quốc gia dân tộc đều hổ thẹn. Cuối đời nhà Hán, có một vị quan tên là Đổng Trác, sau khi Đổng Trác có quyền thế thì dùng quyền

thể làm loạn, sau đó có rất nhiều người nổi dậy thảo phạt ông. Kết cục sau cùng của Đông Trác rất không tốt, gia tộc của ông đều bị xử tử, mẹ của ông đã hơn chín mươi tuổi vẫn phải bị đưa ra pháp trường xử tử. Vì vậy, chúng ta làm con cái, nếu hành vi của chúng ta vẫn còn gây ra sự đau khổ lớn như vậy cho cha mẹ thì đó thật sự là chưa thực hiện tốt phận làm con cái. Hiện nay không còn hình phạt “diệt cửu tộc” nữa, nhưng trong sự nghiệp của chúng ta nếu như xảy ra sai lầm, ví dụ công ty bị phá sản cũng có khả năng liên lụy đến cha mẹ. Cha mẹ đã vất vả hơn nửa đời người, đến lúc đó ngay cả lương hưu của họ cũng không giữ được; thậm chí còn có khả năng đã già rồi mà còn phải đi hầu tòa, lúc đó thì thật thê lương. Vì vậy cuộc đời của phận làm con cái như chúng ta phải thành tín, phải làm đâu chắc đấy, không được mơ ước viễn vông khiến cho bản thân phạm phải sai lầm, cũng liên lụy đến cha mẹ của mình. Vì vậy nói “đức tôn thương, cha mẹ tử”.

Vậy đức không tôn thương, nếu đạo đức của chúng ta có thể không ngừng nâng cao, dùng đức hạnh của chúng ta để tạo phước cho xã hội, tạo phước cho quốc gia thì có thể làm được như Hiếu Kinh đã nói: *“Lập thân hành đạo, dương danh cho hậu thế, khiến cha mẹ vinh hiển, đây là sau cùng của hiếu.”* “Khiến cha mẹ vinh hiển”, có phải là muốn cha mẹ qua đời rồi mới được vinh hiển không? Không phải. Ngay hiện tại khi bạn vẫn còn trẻ mà có thể cống hiến tốt cho xã hội thì cha mẹ sẽ lấy đó làm vinh dự, vậy nửa đời sau của cha mẹ sẽ cảm thấy được an ủi trong lòng. Mạnh tử có một đoạn dạy bảo rất quan trọng, Mạnh tử nói: “Việc phụng sự nào là lớn? Phụng sự cha mẹ là lớn”, phụng sự cha mẹ là việc lớn hàng đầu của đời người. “Việc giữ gìn nào là lớn? Giữ gìn thân mình là lớn”, tự lo liệu cho bản thân, “giữ gìn thân mình là lớn” nghĩa là giữ gìn thân thể, danh tiết của bản thân, tuyệt đối không làm những việc trái với đạo đức, trái với pháp luật khiến cho cha mẹ không thể chịu đựng nổi. Khi hành vi chúng ta không phù hợp với đạo đức thì cha mẹ hổ thẹn, người nhà cũng hổ thẹn, thậm chí đến thế hệ sau cũng có khả năng phải hổ thẹn. Hiện nay do mạng internet quá phát triển, sự giao lưu giữa con người với con người rất nhiều. Nếu không có khả năng phán đoán, lại không có lý trí thì rất có khả năng sẽ phạm phải những việc làm cho mình hối hận suốt đời. Vì vậy, giữ thân rất quan trọng.

Hiện nay ở thành phố nói rất nhiều về “tình một đêm”, việc này không chỉ làm cho mình hổ thẹn, mà có thể làm cho con cái không ngẩng đầu lên được, do đó bản thân chúng ta phải thận trọng từ lời nói đến việc làm, không nên tự chuốc lấy nhục nhã. Thực ra tại sao con người lại phạm phải sai lầm như vậy? Nam giới

có thể là do buông thả dục vọng quá mức, đó là do từ nhỏ không có chí hướng, đời sống chỉ biết hưởng lạc, buông thả bản thân. Cho nên, giúp con cái có chí hướng thì chúng sẽ không ảnh hưởng bởi những thứ ô nhiễm trong xã hội này. Nữ giới vì sao cũng phạm phải sai lầm như vậy? Đa số là do ham thích hư vinh, ham thích hư vinh thì rất thích nghe lời tán dương, rất nhiều đàn ông có ý định bất lương, họ dùng những lời nói đường mật thì rất có khả năng làm cho những cô gái này bước vào con đường sai lầm. Vì thế, bản thân chúng ta cũng phải tự phản tỉnh, không nên phạm những sai lầm này. Ngoài ra, phải giúp cho con cái từ nhỏ không ham thích hư vinh, giúp chúng từ nhỏ phải có chí hướng của cuộc sống, đời sống sung túc, đạo đức đời người được nâng cao thì sẽ không phạm những lỗi lầm mà “một bước sa chân, ngàn đời ân hận” này. Đây là “đức tồn thương, cha mẹ tử”.

“Cha mẹ thương, hiếu đâu khó. Cha mẹ ghét, hiếu mới hơn.” Cha mẹ đối xử với chúng ta rất tốt, chúng ta cũng hết lòng phụng dưỡng cha mẹ. Đương nhiên cha mẹ cũng có thể có những lúc tính tình không được tốt lắm, lúc này chúng ta cũng nên bao dung, nên khoan thứ, bởi vì tâm trạng của mỗi người đều có lúc này lúc nọ. Sống chung giữa người với người, chúng ta nên nhớ kỹ một nguyên tắc, đó là “cho dù người khác đúng hay không, bản thân mình nhất định phải làm đúng”. Nếu hôm nay cha mẹ đối xử với chúng ta trong tâm trạng không được tốt, chúng ta cũng dùng tâm trạng không tốt đối xử lại với cha mẹ, thực ra thì cha mẹ sai, mà chúng ta cũng sai. Nếu chúng ta sai thì còn có tư cách đi phê bình người khác sai hay không? Không có tư cách. Vì vậy, dù là cha mẹ hay tất cả bạn bè, người thân xung quanh bạn cũng vậy, cho dù họ dùng thái độ không đúng đối với bạn, chúng ta vẫn dùng thái độ đúng để đối diện với họ, nếu không thì chúng ta cũng giống như họ, căn bản không có tư cách để nói người khác sai. Đây là thái độ lý trí, cho dù người khác đúng hay không, bản thân mình trước tiên nhất định phải làm đúng. Bởi vì có thái độ nhân sinh như vậy, nên Trung Quốc của chúng ta có rất nhiều vị thánh triết, đều có thể ở trong tình huống “cha mẹ ghét” mà vẫn giữ được tâm hiếu thảo chí thành của họ. Cũng nhờ vào tâm hiếu thảo chí thành này, mà họ có thể xoay chuyển không khí gia đình, tiếp đó là làm cho gia đình hòa thuận vui vẻ.

Vào thời nhà Chu, có một người con hiếu tên là Mẫn Tử Khiên, mẹ của ông mất sớm, cha đã cưới mẹ kế. Mẹ kế đối xử với ông không được tốt lắm, vào mùa đông may quần áo, bởi vì mẹ kế sanh được hai người con trai, dùng bông vải may áo bông cho hai em trai, nhưng lại dùng bông lau may quần áo cho ông.

Quần áo may xong thật sự rất lớn, phồng lên to, nhưng bông lau không giữ ấm. Đúng lúc cha ông kêu ông tới giúp đánh xe ngựa, bởi vì gió lạnh thổi vù vù nên Mẫn Tử Khiên vừa đánh xe vừa run cầm cập. Phụ thân nhìn thấy ông đã mặc quần áo dày như vậy mà còn run cầm cập: “Hành vi này của con rất có thể sẽ làm tổn hại danh tiết của mẹ kế”, người ta nhìn thấy sẽ cho rằng mẹ kế ngược đãi con nhỏ. Vì vậy rất giận, nên đã cầm roi đánh Mẫn Tử Khiên, roi vừa đánh xuống thì quần áo bị rách, bông lau bay ra ngoài. Cha của ông nhìn thấy rất giận, tại sao mẹ kế này lại có thể ngược đãi con của mình như vậy? Ông nổi giận đùng đùng trở về nhà muốn bỏ người mẹ kế.

Trong tình thế cấp bách này, Mẫn Tử Khiên liền quỳ xuống cầu xin với phụ thân, ông nói: Thưa cha, xin cha đừng đuổi mẹ đi, bởi vì “mẹ ở thì một con bị lạnh, mẹ đi thì ba con cô quạnh”; khi mẹ còn ở thì chỉ có một mình con bị lạnh, nếu mẹ ra đi thì con và hai em đều phải chịu đói chịu lạnh. Mẫn Tử Khiên nói như vậy, cha ông nghe xong rất cảm động, cơn giận cũng hạ xuống. Mẹ kế của ông càng cảm thấy rất xấu hổ, một đứa nhỏ như vậy mà có thể luôn nghĩ đến con của bà, cũng lo nghĩ cho bà ấy, còn bà là người lớn như vậy sao lại đi so đo tính toán với một đứa trẻ. Do đó, tấm lòng và đức hạnh này của Mẫn Tử Khiên đã cảm hóa mẹ kế của ông, từ đó gia đình họ sống rất hòa thuận, vui vẻ.

Thưa các bạn, nếu Mẫn Tử Khiên không dùng sự khoan thứ, bao dung như vậy, không dùng tâm hiếu thảo chí thành để đối xử với mẹ kế của ông thì gia đình ông sau đó sẽ ra sao? Sẽ làm cho nhà tan cửa nát. Do vậy, con người đối diện với sự việc, tuyệt đối không nên hành động theo cảm tính, nếu như lấy oán báo oán thì kết quả tuyệt đối sẽ không viên mãn. Chúng ta phải tin rằng “tâm chân thành đến cực điểm, vàng đá cũng bị cảm động”, dùng tâm chân thành, lòng hiếu thảo mới có thể diễn được từng vở kịch hay trong cuộc đời.

Ngoài ra còn có một người con hiếu tên là Vương Tường, ông đã để lại một câu chuyện rất nổi tiếng trong lịch sử tên là “Vương Tường tách băng”. Vào lúc tiết trời rất lạnh giá, mẹ kế bảo ông đi bắt cá cho bà ăn, bắt cá cho bà ăn, trong lúc tuyết phủ đầy trời, có cá để bắt không? Có hay không? Không có. Nếu như Vương Tường không đi bắt cá thì sẽ như thế nào? Có thể sẽ bị đánh, thậm chí mẹ kế không cho ông vào nhà. Mẹ kế ông đối xử như vậy, nhưng ông vẫn không có lời oán hận, vẫn đi đến nơi tuyết phủ đầy trời ngồi khóc thút thít một mình. Do thành tâm như vậy, nên đã cảm động trời đất, mặt băng liền nứt ra và nhảy ra hai con cá, ông đem hai con cá về nhà phụng dưỡng mẹ kế. Đương nhiên, những yêu cầu vô lý như vậy nhất định không chỉ có một chuyện này. Rất nhiều chuyện đều

tìm mọi cách gây khó dễ, nhưng Vương Tường hoàn toàn không vì thế mà lùi bước. Có một lần ngoài trời sắp mưa, mẹ kế nói với ông: “Hiện giờ ngoài trời gió thổi mưa rơi, nếu như trái trên cây mà rơi xuống thì ta sẽ xử phạt con.” Vương Tường liền chạy ra bên ngoài ôm mấy cây ăn quả đó mà khóc, van xin chúng đừng rơi xuống. Tấm lòng chân thành này cũng đã cảm động được cây, chúng ta biết thực vật, khoáng vật đều sẽ vì lòng người mà có cảm ứng, thật sự trái cây rơi xuống rất ít. Vì vậy, rất nhiều tình huống đều nhờ vào hiếu tâm của Vương Tường mới có thể chuyển nguy thành an.

Vì vậy xin hỏi mọi người, muốn cảm động một người, cảm hóa một người có dễ hay không? Không dễ, phải rất có tâm nhẫn nại mới được. Vương Tường cảm động mẹ kế của ông không phải vào lúc ông còn nhỏ, đến khi ông trưởng thành, cũng lấy vợ rồi, mẹ kế của ông không chỉ ngược đãi ông, ngay cả vợ ông cũng bị bà ngược đãi. Nhưng đức hạnh của ông đã cảm động được người em trai là Vương Lãm, Vương Lãm là em trai do mẹ kế của ông sanh ra. Vì đức hạnh của ông, cho nên người em trai rất tôn kính ông, mỗi lần mẹ kế ngược đãi Vương Tường và vợ của Vương Tường thì Vương Lãm đều dẫn vợ của mình cùng tới giúp đỡ anh mình. Sau này đức hạnh của Vương Tường càng ngày càng tốt, danh tiếng cũng lan truyền đi xa, mẹ kế ông sinh lòng đố kỵ, rất không vui, bỗng nhiên một hôm lấy đồ uống có độc (là rượu độc) đưa cho Vương Tường uống. Kết quả do em trai ông đã biết trước chuyện, trong tình thế nguy cấp, em trai ông liền giắt lấy ly rượu lại, muốn uống thay anh trai ngay tại chỗ. Thưa các bạn, em trai ông đã dùng cái gì để khuyên mẹ mình? Dùng cái chết để khuyên mẹ. Lúc đó mẹ của ông liền hắt đổ ly rượu độc, bản thân cũng cảm thấy rất hổ thẹn, con trai bà không ngờ lại có thể dùng cái chết để bảo vệ anh trai, bà sao lại có thể làm người không đúng mực như vậy? Hành động này của Vương Lãm cũng thức tỉnh lương tri của mẹ ông. Vì vậy sự chí thành của hai anh em đã chuyển hóa gia đình.

Đúng lúc đó, trong triều đình có một vị đại thần tên là Lữ Kiên, trong tay Lữ Kiên có một thanh bảo kiếm, ông liền tặng cho Vương Tường, ông nói: “Người có thanh bảo kiếm này có thể che chở cho con cháu đời sau, đều sẽ rất có thành tựu.” Vương Tường cảm được thanh bảo kiếm này, suy nghĩ đầu tiên là gì? Không giữ cho riêng mình, lập tức tặng cho em trai ông, cũng chúc phúc cho con cháu đời sau của người em có thể được hưng vượng. Thật sự là có anh em như vậy, đức hạnh tốt như vậy, thế hệ sau của họ nhất định sẽ có được sự dạy dỗ rất tốt, bởi vì kinh Dịch nói: *“Nhà tích điều thiện, ắt thừa niềm vui.”* Do đó, thế hệ sau của Vương Tường, Vương Lãm có đến chín đời đều làm công khanh, đều làm

quan lớn trong triều đình phục vụ cho xã hội, quốc gia. Do đó, chúng ta thật sự phải dùng tâm chân thành để chuyển hóa những điều không viên mãn trong gia đình. Đây mới gọi là “cha mẹ ghét, hiểu mới hơn”. Chúng ta xem đoạn kinh văn tiếp theo, chúng ta cùng nhau đọc một lần:

Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi, mặt ta vui, lời ta dịu; khuyên không được, vui khuyên tiếp, dùng khóc khuyên, đánh không oán.

Ở đây nói đến khi cha mẹ có lỗi lầm, chúng ta cũng có thể mở rộng ý nghĩa của chữ “cha mẹ” này ra, là tất cả người thân, bạn bè của bạn có lỗi lầm, chúng ta đều có trách nhiệm khuyên nhủ, gọi là “cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi, mặt ta vui, lời ta dịu; khuyên không được, vui khuyên tiếp, dùng khóc khuyên, đánh không oán.” Thực ra câu kinh văn này vô cùng sâu sắc, nó không chỉ nói cho chúng ta biết khuyên can người thân là bổn phận của chúng ta, mà còn chỉ ra giúp chúng ta cả cách khuyên, thái độ, thậm chí là thời cơ để khuyên can.

Chúng ta cùng xem thử, khuyên nhủ một người nên chú ý đến: Thứ nhất là ý định. Thứ hai phải chú ý thời cơ. Thứ ba phải chú ý thái độ và phương pháp. Thứ tư còn phải chú ý đến nhẫn nại. Khuyên một người cũng không dễ, phải rất có tu dưỡng. Lúc bạn khuyên người thân bạn bè, khuyên ngay tại chỗ và từ đó về sau họ sẽ sửa đổi hay không? Có bạn bè như vậy không? Nếu như có thì bạn nhất định phải giới thiệu họ cho tôi làm quen, bởi vì có thể họ là Nhan Uyên tái thế. Bởi vì Nhan Uyên đã làm được gì? “Không phạm lỗi hai lần.” Hiện nay vẫn còn có người như vậy thì nhất định phải mời người đó ra hoàng dương văn hóa Trung Quốc. Thông thường bởi vì rất nhiều hành vi của người trưởng thành không phải một ngày, hai ngày mà hình thành, gọi là “băng đóng ba thước chẳng phải do lạnh một ngày”, đã đóng băng lâu như vậy, lửa đó của bạn phải hơi từ từ thì mới có thể làm băng tan chảy được.

Cho nên, vừa mới bắt đầu khuyên can người thân bạn bè, trước tiên phải quán chiếu đến ý định của mình, nhất định phải có tâm niệm niệm luôn muốn tốt cho đối phương, chứ không phải kiêu không chế: “Anh phải nghe lời tôi, không nghe tôi là không được.” Nếu chúng ta dùng thái độ không chế, thái độ áp đặt thì có thể sẽ phản tác dụng. Cho nên chúng ta có một số kinh nghiệm, khuyên người khác tới mức tranh cãi cũng có, thậm chí làm cho đối phương thẹn quá hóa giận, như vậy chúng ta đã đánh mất mục đích thật sự muốn khuyên họ lúc ban đầu. Do đó, phải luôn nhớ kỹ ý định này, chính là mong muốn họ được tốt hơn. Khi tâm lòng này rất kiên định thì tự nhiên bạn sẽ tu sửa phương pháp, thái độ chính mình.

Giống như lúc chúng tôi đang dạy học, rất nhiều học sinh thích chạy đến để kiện cáo. Các em chạy đến kiện cáo, chúng tôi liền hỏi: “Hiện nay em đang nói chỗ nào đó của bạn học này làm chưa tốt, vậy em dùng tâm như thế nào để đến thưa với thầy? Là vui trên nỗi đau của người khác, hay là thật sự muốn người bạn đó sửa đổi lỗi lầm?” Cũng để cho các em xem lại ý định của mình. Sau đó chúng tôi tiếp tục nói với em đó: “Nếu như em thật sự mong muốn bạn học này sửa lỗi, vậy thì em tự mình đi nói với bạn ấy, không cần thầy đến nói.” Đương nhiên điều kiện trước tiên là, bạn phải xây dựng được thái độ làm người, làm việc tốt cho cả lớp đã. Ví dụ như, nếu cả lớp đã học qua *Đệ Tử Quy*, trong *Đệ Tử Quy* có câu “nghe khen sợ, nghe lỗi vui, người ngay thẳng, dần gần gũi”. Một người đối mặt với lời khen của người khác sẽ cảm thấy vô cùng lo sợ; đối với sự khuyên bảo của người khác, sẽ cảm thấy cảm ơn bạn vì đã chỉ ra khuyết điểm của mình. Khi cả lớp đều có thái độ như vậy, bạn học này đi khuyên bảo bạn học kia, các em sẽ thành tựu, cảm ơn lẫn nhau, nhìn thấy bạn học khác thì cúi đầu chào: “Cảm ơn bạn đã chỉ ra khuyết điểm của mình.” Khi con trẻ biết đi khuyên bảo người khác, khi con trẻ cũng biết tiếp nhận lời khuyên bảo của người khác, thái độ như vậy sẽ giúp cho cuộc đời của chúng có được trợ lực rất lớn. Vì vậy, khuyên người khác, điều trước tiên phải chú ý đến vấn đề ý định.

Thứ hai, thời cơ. Thời cơ như thế nào thì khuyên bảo người khác mới tốt? Tục ngữ nói: “Dương thiện nơi công đường, khuyên lỗi nơi phòng riêng”, khi khen ngợi ưu điểm người khác, khen ngợi người khác làm việc tốt thì bạn có thể nói ở trước đám đông, bởi vì có thể làm cho người khác “thấy việc thiện, liền nghĩ bằng”; bạn khẳng định họ, họ sẽ càng tích cực nỗ lực hơn. Nhưng khuyên bảo lỗi lầm của người khác thì phải nên khuyên riêng, lúc không có những người khác. Tại sao vậy? Tại sao phải khuyên lúc không có những người khác? Bởi vì người lớn chúng ta coi trọng nhất điều gì? Thề diện. Thề diện rất đắt đúng không? Thề diện một cân bao nhiêu tiền vậy? Vì vậy, một người thành tựu đạo đức, học vấn thì trước tiên phải bán đi một thứ, phải bán đi thề diện. Lát nữa nếu ai muốn bán thì tôi sẽ mua. Nhưng phải thấu hiểu được nhân tình, phải biết để ý đến thề diện của người khác, vì vậy phải “khuyên lỗi nơi phòng riêng”. Khi bạn làm được như vậy, đối phương cũng sẽ cảm thấy bạn rất biết suy nghĩ cho họ. Nếu bạn nói ra ở trước công chúng thì ngay tại đó có thể sẽ xảy ra xung đột, tranh luận. Vì vậy khuyên lỗi nơi phòng riêng, đây chính là nắm bắt thời cơ.

Trong *Lược Ngữ* cũng có một câu nói: “*Nên nói với họ mà lại không nói*”, thời cơ đã đến, bạn có thể khuyên bảo họ, nhưng bạn lại không khuyên, đây là

“thất nhân”; chúng ta đã không làm tròn bổn phận, không làm tròn bổn phận làm con, hoặc là không làm tròn bổn phận của người làm bạn. “*Không nên nói với họ mà lại nói*”, thời cơ vẫn chưa tới, bạn quá nôn nóng, liền nói với họ, như vậy là “thất ngôn”; có thể bạn đã nói sai lời, lòng tốt của bạn có thể đã làm việc ác, đó là “thất ngôn”.

Cho nên trong tất cả mối quan hệ ngũ luân, chúng ta đều phải có bổn phận khuyên can như vậy. Cha con cần phải khuyên can, vua tôi cũng cần phải khuyên can. Bởi vì bạn tiếp nhận chức trách trong công ty thì phải có trách nhiệm trợ giúp tốt cho công ty, đương nhiên cũng phải trợ giúp tốt cho cấp trên, vì vậy quan hệ vua tôi cũng phải khuyên can. Tiếp đến là vợ chồng, đương nhiên cần phải khuyên can, phải giúp chồng dạy dỗ con cái. Tiếp theo, anh em cũng phải khuyên can lẫn nhau, còn có bạn bè cũng phải khuyên can, đây đều là bổn phận làm người của chúng ta. Do đó, phải nâng cao trí tuệ khuyên can người khác của mình thì mới có thể thông qua lời nói của mình có sự giúp đỡ đối với cuộc sống của người thân bạn bè chúng ta.

Đệ Tử Quy có nói “khuyên không được, vui khuyên tiếp”, chữ “vui” ở đây rất có học vấn, nghĩa là lần đầu khuyên cha mẹ không tiếp nhận thì phải đợi lúc nào mới khuyên tiếp? Lúc nào khuyên tiếp? Lúc cha mẹ vui vẻ. Cho nên lúc này phải xem mặt gửi lời, “vui khuyên tiếp”. Thái độ và phương pháp thì sao? “Mặt ta vui, lời ta dịu”, đây là thái độ, chúng ta phải tâm bình khí hòa; bởi vì khi bạn nổi nóng thì sẽ làm cho cha mẹ cũng nổi nóng, bạn không nổi nóng thì cha mẹ cũng không dễ gì nổi nóng. Vì thế chúng ta phải “mặt ta vui, lời ta dịu”, sau đó nắm bắt đúng thời cơ để khuyên nhủ. Tiếp theo, “vui khuyên tiếp”, chữ “tiếp” trong câu “vui khuyên tiếp” có ý nghĩa gì? Đúng vậy, khuyên hết lần này đến lần khác, “tiếp” này chính là phải rất kiên nhẫn mới được. Tính kiên nhẫn này từ đâu mà có? Từ tâm hiếu, từ tâm yêu thương, từ tâm tận trung với cương vị, nhất định phải duy trì cho đến lúc làm được mới thôi.

Bởi vậy, nếu hôm nay chúng ta khuyên người khác không có kết quả, chúng ta phải hiểu vấn đề không phải ở đối phương, mà ở nơi bản thân mình. Khi bản thân chúng ta luôn luôn phản tỉnh chính mình thì trí tuệ khuyên can người khác của chúng ta sẽ càng ngày càng cao, tự nhiên người khác sẽ cảm nhận được tình cảm chân thành của chúng ta, nhất định sẽ chuyển hóa được họ. Thế nên, chúng ta phải giữ chặt một thái độ, nếu người khác không nghe lời khuyên bảo của chúng ta là do chúng ta “đức chưa tu”, cho nên “cảm chưa đến”, cảm ứng vẫn chưa đến.

Khuyên người khác còn có một việc phải chuẩn bị trước, chúng ta cũng phải suy nghĩ đến. Khổng tử có nói trong Luận Ngữ: “*Quân tử tạo lòng tin rồi sau đó mới khuyên*”, người quân tử khuyên người khác có một điều kiện trước tiên, đó là trước tiên nhất định phải làm cho đối phương tin tưởng mình, sau đó mới khuyên bảo; nếu đối phương vẫn chưa tin tưởng họ, “*chưa tạo lòng tin thì họ sẽ cho rằng đang phỉ báng họ*”, nếu đối phương vẫn chưa tin tưởng chúng ta mà chúng ta khuyên bảo họ, họ sẽ cho rằng phải chăng chúng ta đang cố ý chê bai họ. Cho nên, ngày nay muốn khuyên nhủ người khác thì trước tiên chúng ta phải được đối phương tin tưởng sâu sắc. Vì vậy cha mẹ, cấp trên hoặc người bạn đời của bạn, bạn bè, anh em của bạn tin tưởng bạn thì bạn khuyên bảo mới có kết quả.

Vậy làm sao mới có được sự tin tưởng của người khác? Chúng ta đều rất mong muốn được người thân, bạn bè tin tưởng chúng ta, vậy sự tin tưởng là câu được sao? Sự tin tưởng tuyệt đối không phải cầu mà có được! Chúng ta nhiều lúc cũng rất hâm mộ người khác: “Nhân duyên của bạn sao lại tốt như vậy? Tại sao mọi người đều tin tưởng bạn như vậy?” Chúng ta chỉ lòng vòng trong kết quả mà không suy nghĩ tìm hiểu nguyên nhân. Tiết học tiếp theo chúng ta sẽ tìm hiểu tại sao một người có thể được người khác tin tưởng. Cảm ơn mọi người!